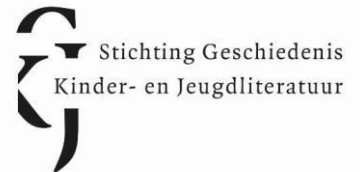

SGKJ-Nieuwsbrief 56

28 mei 2024

Nieuws uit het SGKJ-bestuur

Om maar met de deur in huis te vallen: op 15 maart j.l. heeft het bestuur unaniem het moeilijke en vooral ook betreuenswaardige besluit genomen om de Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdliteratuur (SGKJ) per 1 januari 2025 op te heffen. Achtergrond hiervan is het feit dat het ondanks alle inspanningen in 2023 en 2024 niet is gelukt om opvolgers te vinden voor het voorzitter- en het penningmeesterschap, posities die beide in 2024 vacant worden. Daarbij is de gedachte dat zonder een voltallig bestuur een gezond toekomstperspectief voor de SGKJ ontbreekt.

Met een groot gevoel van spijt is dit bestuursbesluit in maart medegedeeld aan de SGKJ-vrienden. Met eenzelfde gevoel van spijt stelt het bestuur via deze Nieuwsbrief nu ook vele anderen die geïnteresseerd zijn in oude kinderboeken, op de hoogte. Spijt omdat hiermee een einde komt aan een lange reeks van activiteiten die in SGKJ-verband zijn georganiseerd rond de geschiedenis van de kinder- en jeugdliteratuur. Activiteiten waarbij dikwijls interessante onderzoeksresultaten werden gepresenteerd in de vorm van lezingen en publicaties, maar die ook tot vele mooie ontmoetingen en vriendschappen hebben geleid.

Op dit moment zet het bestuur alles op alles om de lopende zaken binnen de SGKJ zorgvuldig af te ronden. Dat betekent onder meer dat het bestuur doorgaat met het organiseren van verschillende activiteiten. Zo vond op 12 april in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag de jaarlijkse voorjaarsstudiedag plaats, waarbij een groot aantal aanwezigen luisterde naar boeiende lezingen rond het thema 'Beeld en beeldvorming. Illustraties in oude kinderboeken'. Op 8 november wordt in de Openbare Bibliotheek Amsterdam de najaarsstudiedag georganiseerd met als thema 'Amsterdam en oude kinderboeken'. Extra programmapunt zal dan de vervroegde uitreiking van de Hieronymus van Alphen Prijs zijn. Ook staat nog een najaarsexcursie op het programma, evenals de toezending van enkele digitale Nieuwsbrieven en de laatste editie van ons tijdschrift SGKJ-Berichten. We besluiten 2024 met het versturen van het traditionele Nieuwjaarsgeschenk aan de SGKJ-vrienden.

Alles bij elkaar is er dus nog veel moois om naar uit te kijken.

Van harte hoopt het bestuur dat de belangstelling voor de geschiedenis van de kinder- en jeugdliteratuur ondanks de opheffing van de SGKJ levend zal blijven en dat dit in de toekomst in een ander verband tot nieuwe activiteiten zal leiden. Misschien kunnen andere organisaties in Nederland en Vlaanderen die actief zijn rond het oude (kinder)boek of hiermee raakvlakken hebben, hierbij een rol spelen. In aansluiting daarop zal het bestuur onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de digitale Nieuwsbrief op een andere manier voort te zetten. In een volgende Nieuwsbrief hoort u daar meer over.

Ik heb een mooien ruitershoed,
Een paardje vlog ter been,
Een horen, die ter degen toet,
En toch ben 'k ontevreen;
Want of ik blaas en loop of ren,
't Is me alles even nietig,
Ach, ik ben zoo verdrietig,
Omdat ik zoo verdrietig ben.

*Janneke van der Veer,
voorzitter SGKJ*

De afbeelding staat in een allerliefst prentenboekje: [Onder onze kleinen](#) door P. Parson, uitgegeven bij D. Noothoven van Goor, circa 1870.

SGKJ-activiteiten

Er staat een nieuw blog door Toin Duijx op de SGKJ-website over het recent verschenen boek van Ewoud Sanders: [Van appeljood tot zuurjood](#). Het boek bevat veertig portretten van joodse straatventers, voorzien van veel illustraties uit kinderboeken en van centsprenten. Zie ook de rubriek 'Bijzondere uitgaven'.

Verwacht

Binnenkort verschijnt een speciaal nummer van *De Boekenwereld* (jrg. 40, no. 1, 2024) met de titel: Kinderen als lezer of schrijver. De uitgever is Amsterdam University Press BV, de prijs in de losse verkoop is € 17,95. Karin Vingerhoets licht alvast een tipje van de sluier op over de inhoud:

'Het themanummer bevat artikelen over o.a. centsprenten, schoolplaten, Surinaamse kinder- en jeugdliteratuur, strips, een boekbandontwerper en een illustrator, stadsbeelden in Vlaamse kinderboeken en brieven en reisdagboeken geschreven door kinderen. De artikelen zijn geschreven door o.a. oud-SGKJ'ers, KB'ers en specialisten van diverse bibliotheken en musea. De precieze inhoud blijft nog even een

verrassing!' (De afbeelding van een lezer komt uit *Onder onze kleinen* door P. Parson, uitgegeven bij D. Noothoven van Goor, circa 1870.

Enquête lidmaatschap KB

De KB werkt aan een vernieuwd KB-lidmaatschap. In verband daarmee wil de KB graag weten wat mensen interessant vinden. Ook de mening van mensen die geen lid zijn van de KB, is heel welkom. Zou je een korte enquête over KB-lidmaatschap willen invullen? Ga [hier](https://kb.nl/enquete-lidmaatschap) naar de enquête of naar kb.nl/enquete-lidmaatschap. Het invullen duurt ongeveer 5 minuten en is geheel anoniem. Heel veel dank alvast!

Met hartelijke groet, Karin Vingerhoets

Nieuws

StOK, de [Stichting 't Oude Kinderboek](https://www.stok.nl) bestaat 25 jaar!

Ter gelegenheid daarvan wordt op 14 juni een heruitgave van *Het leelijke eendje* feestelijk gepresenteerd in het Stadshuus op de Markt in Lochem. Welke oorspronkelijke uitgave hiervoor gekozen is blijft nog even geheim.

Het programma: een muzikaal welkom met oude kinderliedjes door Ilse Roelofsen, een terugblik op 25 jaar StOK, de vertelling van 'Het lelijke jonge eendje' door meesterverteller Stan Fritschy.

Onderzoek

Wendela de Raat (1981) promoveert aan de Universiteit Utrecht op onderzoek naar de verbeelding van **mens-dierrelaties in Nederlandstalige jeugdliteratuur** uit de periode 1778-heden. Ze verkent hoe jeugdliteratuur ons kan helpen om onze relatie tot dieren beter te begrijpen en te heroverwegen. Daarbij kijkt zij in het bijzonder naar onze band met honden. Naast haar onderzoek werkt De Raat als docent Nederlands op een middelbare school.

Afbeelding uit: *Kluchtige tafereelen van Grootje Goedsloof met haar aardig hondje Blaf*, 1855.

In *De Boekenwereld* verschijnt in juli haar artikel over het oorspronkelijk Nederlandse hondenverhaal *Leelijke Pollo: de geschiedenis van een hond* (1894) van Harold Hickman, waarmee de schrijver pas succes boekte toen hij het naar het Engels vertaalde. Eerder publiceerde ze samen met copromotor Sven Vitse een artikel in *Nederlandse Letterkunde* (jrg. 27, no. 3, dec. 2022, p. 397 – 426): *'Dieren lezen in hedendaags proza voor jong en oud. Antropomorfisme versus anthropodenial'*. (Helaas niet vrij toegankelijk). Een artikel over de verbeelding van trekhonden (honden voor/onder de hondenkar) in jeugdromans uit de periode 1864-1910 is in voorbereiding.

Zie ook onze [SGKJ-Nieuwsbrief no. 40](#) (4 juni 2021) met daarin aandacht voor het onderwerp (p. 9 en 10).

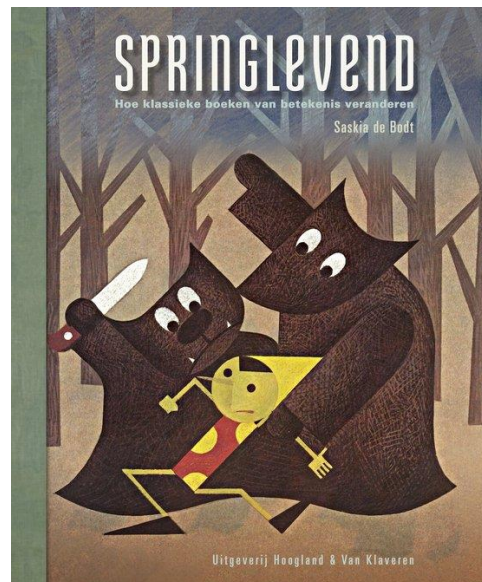
Tentoonstellingen

Het echte verhaal? Tot 1 september 2024 is de expositie 'Het echte verhaal?' in [Huis van het Boek](#) te zien.

De tentoonstelling is gebaseerd op het recent verschenen boek *Springlevend. Hoe klassieke boeken van betekenis veranderen* van Saskia de Bodd (Uitgeverij Hoogland & Van Klaveren). De auteur is samen met coauteur Annemiek Overbeek gastconservator van de tentoonstelling. Het is een ontdekkingsstocht langs boeiende verhalen achter twaalf bekende en minder bekende personages. Te zien zijn de verschillende gedaanten van Anansi, Bambi, Ferdinand de stier, het gezin uit 'Het kleine huis op de prairie', Huckleberry Finn, Kantjil, Karagöz, de Moemins, Pinokkio, Max & Moritz, Heidi en de Kleine Zeemeermin.

In de loop van de tijd maakten deze verhalen grote veranderingen door onder invloed van politiek, commercie en veranderde pedagogische denkbeelden, mode en genderrollen. Zo veranderde de maatschappijkritische betekenis van Bambi en Pinokkio, werd Ferdinand een icoon voor de lhbtqi+-community en werd de rol van de Kleine Zeemeermin in 2023 tot verbazing van velen door een zwarte actrice gespeeld. Het museum biedt hiermee een context bij de soms hoog oplopende discussies over veranderende teksten en illustraties van klassieke boeken. Teksten en illustraties veranderen in de loop van de tijd: iedere generatie past de personages en de verhalen aan. Of eigent zich de verhalen toe. Is dat erg? Of is het een bewijs van de kracht van deze verhalen? (bron: Huis van het Boek)

Dat bijvoorbeeld Pinokkio nog steeds een gekend en favoriet personage is blijkt wel uit vele cartoons die geen uitleg nodig hebben.

Bas van der Schot in De Volkskrant van 22-11-2017 en Jos Collignon op 02-05-2019.

Internationale collecties

De website van de [NCRCL](#) (National Centre for Research in Children's Literature) bevat een artikel over het onderzoek van University of Roehampton Favourite Children's Book Poll over '[The 100 greatest children's books of all time](#)'.

[The Children's Books History Society](#) (CBHS) 'is launching a prize for best student essay 2024. The new competition is intended to promote the work of students beginning their studies, or academic scholars extending their research.'

[The Library of Congress](#)

'The Children's Literature Center assists users in gaining access to all children's materials dispersed throughout the Library. The Library holds between 500,000 and 600,000 children's books and periodicals including maps, visual and audio media and secondary material.'

[Hier](#) zijn diverse gedigitaliseerde kinderboeken te bekijken.

Afbeelding uit: *Denslow's Humpty Dumpty*, 1903

[PiCoboo](#)

Navraag leert dat deze database op het moment toegang geeft tot 'some hundreds of title descriptions, with digital images attached or linked, but more will be added in the future.'

Newcastle University beheert dit project 'about 19thC picturebooks printed in colour for children, supervised by Matthew O. Grenby in partnership with the Victoria and Albert Museum.'

De site bevat onder meer een uitgave van [Beauty and the Beast](#) uit 1854.

Schenkeningen

Het Allard Pierson Museum (v/h Bijzondere Collecties van de UB Amsterdam) ontving in 2018 een schenking van Arie van den Berg met kermisdrukwerk, met onder meer kermiswensen en -kransen, kermisliedjes, centsprenten en kinderboekjes uit de periode 1655 tot circa 1880. Dit jaar (mei 2024) mocht het Allard Pierson zich verheugen in nog een zeer bijzondere collectie van deze onderzoeker en verzamelaar: 359 stukken over straatzang: liedjesbladen, liedboeken en prenten met afbeeldingen van straatzangers, daterend uit de zeventiende tot de negentiende eeuw. Zie voor meer informatie de website van het Allard Pierson Museum bij [Van kwakzalvers tot wassenbeeldenkabinetten](#) en bij [Marktschreeuwers en jeneverkelen](#).

Net als bij centsprenten en (goedkope) kinderboeken gaat het om uitgaven die in grote oplagen op goedkoop papier werden gedrukt, maar waarvan nauwelijks exemplaren zijn overgeleverd, omdat ze veelal direct na gebruik werden weggegooid.

Op 25 mei 2024 is de collectie gepresenteerd in het Allard Pierson Museum, v/h Bijzondere Collecties van de UvA.

Internet

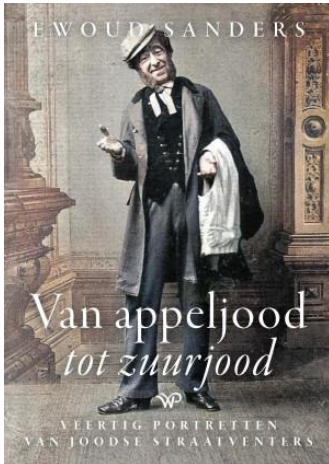
Op de website van *Oneindig Noord-Holland* een film over het oudste station in Nederland: [Station d'Eenhonderd Roe](#).

In kinderboeken en op centsprenten zijn daar ook afbeeldingen over te vinden. Zie deze [prent](#) van C.C.L. van Staden, gemaakt voor 1850. Hieronder een van de acht afbeeldingen, die met het station.

Geen stal voor paarden meer, die raken uit de mode,
Doch daarentegen nu wordt dit gebouw van noode,
'Tot bergplaats, zoo gij ziet, voor Wagen of Wagon;
De Herberg is niet meer, men noemt haar *Station*.

Bijzondere uitgaven

Van appeljood tot zuurjood : veertig portretten van joodse straatventers / Ewoud Sanders. Walberg Pers, 2024, 320 p. ; ISBN 9789464563474 ; € 29,99.

Zie voor een bespreking van dit boek de [blog](#) van Toin Duijx op de SGKJ-website.

Dat er in collecties kinderboeken en centsprenten veel over onze geschiedenis is te vinden blijkt ook uit dit onderzoek, waar Ewoud Sanders twintig jaar geleden al mee begon.

Bart Wallet, hoogleraar Joodse studies aan de Universiteit van Amsterdam schrijft: 'Verdwenen zijn ze, de augurkenjood, de bloemenjood en de voddenjood, maar in dit boek komen ze weer tot leven: karakteristieke straatfiguren, sappelend om hun bestaan, vaak gediscrimineerd. Een belangrijke bouwsteen voor de sociale geschiedenis van de Nederlandse joden.'

Detail uit centsprent: Ziet, kindren! afgebeeld een reeks van liên, wien handel! Glenisson en Van Genechten, [tussen 1833-1856], Prentnummer 65.

Detail uit centsprent: Komt kinderen! wilt uw tyd besteeden, Ziet in deez' prent veel aardigheden. Erve H. Rijnders, tussen 1781-1854, prentnummer 47.

SGKJ - www.hetoudekinderboek.nl - StichtingGKJ@gmail.com - www.facebook.com/stichtingGKJ/

Deze onregelmatig verschijnende *SGKJ-Nieuwsbrief* is een tussentijdse aanvulling op de *SGKJ-Berichten*. De *Nieuwsbrief* wordt verzorgd door Jeannette Kok en Aernout Borms. Opmerkingen over dit nummer en suggesties voor het komende nummer kunt u sturen naar jeannettekok47@outlook.com

U heeft op een eerder moment aangegeven nieuws vanuit de SGKJ op prijs te stellen. Wilt u zich afmelden voor de Nieuwsbrief, stuur dan een mailtje naar: StichtingGKJ@gmail.com